OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
LsN Outi Kemppainen

MUISTIO

14.10.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta (HE 222/2026 vp)

1. Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vähentää vahvistetun edunvalvontavaltakirjan nojalla oikeustoimia tekevän valtuutetun esteellisyystilanteita ja helpottaa näin valtuuttajan asioiden hoitamista.

2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että valtuuttaja voi edunvalvontavaltakirjassa antaa valtuutetulle oikeuden edustaa valtuuttajaa yhdessä tai useammassa oikeustoimessa tietyissä läheisissä henkilösuhteissa, joissa valtuutetun katsottaisiin muutoin olevan esteellinen toimimaan valtuuttajan puolesta.

Valtuutettu ei kuitenkaan saisi erillisen määräyksenkään nojalla edustaa valtuuttajaa oikeustoimessa, jossa vastapuolena on valtuutettu itse, valtuutetun puoliso tai joku, jota valtuutettu edustaa, taikka valtuutetun tai hänen puolisonsa lapsi. Näistä ehdottomista esteellisyysperusteista valtuuttaja ei voisi määrätä toisin, sillä riski eturistiriidasta on yleisen elämänkokemuksen mukaan sitä todennäköisempi, mitä läheisemmästä suhteesta on kyse.

Ehdotettua säännöstä sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen tehtyihin eli lain voimaantulon jälkeen allekirjoitettuihin edunvalvontavaltakirjoihin. Jos siis valtakirja on tehty ennen lain voimaantuloa, sovellettaisiin aikaisempaa lakia, vaikka valtakirja olisi vahvistettu lain voimaantulon jälkeen.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

3. Esityksen tausta ja valmistelu

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksen mukaan edunvalvontaa ja edunvalvontavaltuutusta koskevaa lainsäädäntöä ajantasaistetaan ja sähköisten palvelujen hyödyntäminen toiminnassa mahdollistetaan.

Esityksen valmistelun taustalla on edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamiseen liittyvä hallituksen esitys HE 69/2025 vp, joka johti edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain (648/2007) ja holhoustoimesta annetun lain (442/1999) muutoksiin. Esityksen valmistelun yhteydessä tunnistettiin tarve jatkaa lainsäädännön muutostarpeiden arviointia vielä tiettyjen asioiden osalta erillisessä hankkeessa. Näitä asioita olivat edunvalvontavaltuutetun esteellisyyssääntelyn keventäminen, holhousviranomaisen luvan tarve eräissä perinnöstä luopumisen tilanteissa sekä edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutetun sähköisen puolesta-asioinnin edistäminen henkilöä koskevissa asioissa.

Oikeusministeriö asetti 8.9.2025 edunvalvonnan jatkohanketta varten työryhmän, joka luovutti mietintönsä oikeusministeriölle 18.3.2026. (Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamisen jatkohanke: Työryhmän mietintö, Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2026:20). Mietintö oli lausuntokierroksella 9.4. – 19.5.2026. Lausuntopyyntöön saatiin 34 lausuntoa. Lausunnot ja muut hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa https://valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella OM029:00/2025. Esitys on jatkovalmisteltu oikeusministeriössä työryhmän mietinnön ja siitä saadun palautteen perusteella.

Esitys valtuutetun esteellisyyssäännöksen muuttamiseksi vastaa sisällöltään työryhmän ehdotusta, mutta ehdotettua sanamuotoa on tarkistettu ja siinä on otettu huomioon myös säännöksen suhde varavaltuutettuun ja toissijaiseen valtuutettuun.

Esityksessä ei ehdoteta poistettavaksi perinnöstä luopumisen luvanvaraisuutta. Tämä vastaa työryhmän näkemystä lainmuutostarpeesta samoin kuin asiasta saatua lausuntopalautetta.

Selvittäessään sitä, miten edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutetun sähköistä puolesta-asiointia voitaisiin edistää, työryhmä päätyi seuraavaan. Sähköisen asioinnin tarve henkilöä koskevissa asioissa liittyy erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä lääkemääräyksiä koskeviin asioihin. Työryhmän näkemyksen mukaan nämä tilanteet liittyvät lainsäädännön kannalta edunvalvojan ja valtuutetun oikeuteen saada tietoja päämiehen ja valtuuttajan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevista asioista sekä lääkemääräyksistä. Sähköisen puolesta-asioinnin edistäminen edellyttäisi edunvalvojan ja valtuutetun tietojensaantioikeuden laajentamista ja ensisijaisesti muutoksia tällaisten lähtökohtaisesti salassa pidettävien tietojen käsittelyä koskevaan sosiaali- ja terveydenhuollon alan lainsäädäntöön sekä apteekkilainsäädäntöön. Tämä erityislainsäädäntö kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön alaan. Tarvittavien muutosten tekeminen edellyttää vielä perusteellista pohdintaa edunvalvojan ja valtuutetun tietojensaantioikeuden suhteesta edunvalvonnassa olevan henkilön tai valtuuttajan yksityisyyden suojaan sekä kunkin erityislain sääntelykokonaisuuden huomioon ottamista. Tämän vuoksi tietojen käsittelyyn liittyvien säännösten muuttaminen ei ollut tässä yhteydessä mahdollista.

Työryhmän mietinnössä ehdotettiin kuitenkin asian edistämisen ensiaskeleena holhousasioiden rekisterin tietosisällön laajennusta niin, että rekisteriin tallennettaisiin myös sellaiset tehtävät, joissa edunvalvojalle tai edunvalvontavaltakirjassa määrätylle valtuutetulle on annettu yleinen kelpoisuus edustaa päämiestä tai valtuuttajaa tämän sosiaali- tai terveydenhuoltoa koskevissa asioissa. Ehdotuksen tavoitteena oli helpottaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia ja apteekkeja selvittämään henkilön laillinen edustaja näissä asioissa.

Lausuntopalautteen perusteella ilmeni, että uuden rekisteritiedon hyödyntäminen edellyttäisi muutoksia hyvinvointialueiden ja muiden sosiaali- ja terveydenhuollon alan toimijoiden tietojärjestelmiin.

Näitä muutoksia olisi puolestaan vaikea toteuttaa valtakunnallisesti yhdenmukaisella ja kustannustehokkaalla tavalla ilman erityislainsäädännön tarkkarajaisia säännöksiä. Lausuntopalautteen perusteella esityksestä päädyttiin poistamaan ehdotus holhousasioiden rekisterin tietosisällön laajentamisesta. Tavoitteena kuitenkin on se, että edunvalvojan ja valtuutetun sähköisen puolesta-asioinnin edistämiseen tähtäävää lainsäädäntötyötä jatkettaisiin tarkistamalla ja selkeyttämällä edellä mainittua erityislainsäädäntöä ja tekemällä samassa yhteydessä tarvittavat muutokset myös edunvalvontalainsäädäntöön.

4. Esityksen vaikutukset

Esityksellä helpotetaan valtuuttajan edustamista oikeustoimissa siltä osin kuin valtuuttaja on määrännyt valtuutetun esteellisyyspiirin laajuudesta.

Esityksellä arvioidaan olevan pitkällä aikavälillä vähäisiä säästövaikutuksia valtion talouteen. Esityksen vaikutuksia on selostettu tarkemmin hallituksen esityksen sivuilla 6 - 10.

5. Voimaantulo

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2027 noin kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.